

PASTORAAT IN DE GEZONDHEIDSZORG IN DE EUROPESE UNIE Ierland

Anne Vandenhoeck

De context van Ierland

Wie aan Ierland denkt, denkt wellicht aan veel groen, Ierse traditionele muziek, Ierse pubs, Enya, Sinéad O' Connor, U2, Dublin, aan de Ierse katholiciteit, aan Ierse immigranten en naar alle waarschijnlijkheid ook aan de spanningen tussen katholieken en protestanten. In hun lied 'Sunday Bloody Sunday' klaagt U2 het zinloze geweld tussen beide groepen aan. De live versie van het lied in 2001 in Slane Castle haalt twee daden van Iers geweld aan en roept: 'No More! I am so sick of it - We had enough!'. Decennialange kluwens van geweld en spanningen zorgen ervoor dat het moeilijk wijs te geraken is aan de oorzaken. Voor alle duidelijkheid: in deze bijdrage hebben we het over Ierland (hoofdstad Dublin) en niet over Noord-Ierland (hoofdstad Belfast). Noord-Ierland behoort tot de UK en ligt in het noordoosten van het eiland. Ierland zelf verklaarde zich onafhankelijk van de UK in 1916 en het duurde nog enkele decennia voor het een republiek werd. Ierland beslaat ongeveer vijf/zesde van het eiland en heeft de jongste bevolking in West-Europa. De vergrijzing van de bevolking speelt dus bij hen minder een rol dan bij ons. De meeste immigranten in Ierland komen uit de UK en Polen!

De bijna 5 miljoen Ieren zijn voor het grootste deel katholiek (ongeveer 87%). Katholiciteit heeft in de 19de en 20ste eeuw voor een groot stuk de Ierse identiteit bepaald. De katholieke kerk was zeer sterk aanwezig in onderwijs, gezondheidszorg, politiek en in het dagdagelijkse leven. In de laatste jaren is die aanwezigheid verminderd. Op de tweede plaats van religies in Ierland komen de protestanten. Daartoe worden verschillende denominaties gerekend met als belangrijkste de Church of Ireland (Anglikenen). Het is uit deze kerk - na de katholieke kerk - dat de meeste pastores in de gezondheidszorg komen. De derde grootste religie is de Islam die sinds 1990 een stijging kent door immigratie. Cijfers spreken van een 33.000 moslims in 2007.² Verder is er nog een kleine groep Joden (een tweeduizendtal) en Hindoes.

Het pastoraat in Ierland

Het European Network for Health Care Chaplaincy kwam in 2004 bijeen in het All Hallows college in Dublin voor de tweejaarlijkse consultatie. Kathleen O'Connor, toen nog supervisor in Dublin, had de presidente van Ierland, Mary McAleese uitgenodigd om ons toe te spreken. Ze deed toen een uitspraak die velen van ons hebben onthouden

1 <http://www.youtube.com/watch?v=gbNulqiVPbU>

2 http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/northern_ireland/7119049.stm

en meegenomen: the mystery of suffering can only be met by the mystery of care.

The mystery of care – een zin waarin zowel Ierse als Vlaamse pastores zich in herkennen. Het pastoraat in Ierland ziet er op vele vlakken uit zoals het pastoraat bij ons. Ook de Ieren hebben te maken met de vermarkting van de zorg. Ook de Ieren kampen met de gevolgen van secularisatie en detraditionalisering en met het imago van de kerk. En ja, ook de Ieren hebben een beroepsgroep voor pastores in de gezondheidszorg.

De National Association of Healthcare Chaplains is de beroepsgroep voor pastores in Ierland. De beroepsgroep werd in 1981 gesticht vanuit de veranderende context van de gezondheidszorg. Meer bepaald vanuit de vertechnisering en vermarkting van de voorzieningen en de gevolgen daarvan. Wat wil de beroepsgroep bereiken? We geven kort haar doelen weer:

1. Onder pastores: Kennisdeling, samenwerking en ondersteuning
2. Het bevorderen van de professionele en spirituele ontwikkeling van de leden
3. Het adviseren en assisteren van hen die zich voorbereiden op de job
4. Het in contact staan namens de leden met instanties in de kerk, de gezondheidszorg en samenleving
5. De leden informeren over ontwikkelingen en onderzoek (nationaal en internationaal) in het pastoraat in de gezondheidszorg

De beroepsgroep is voor katholieke én protestantse pastores; Het is mooi om te zien dat ondanks de politieke spanningen tussen katholieken en protestanten, er een sterke samenwerking bestaat in het pastoraat van de gezondheidszorg. Katholieke en protestante pastores organiseren samen studiedagen, volgen opleidingen in elkaars colleges... Er zijn geen vertegenwoordigers van andere godsdiensten opgenomen in pastorale teams, maar er wordt wel naar verwezen en bij vraag worden ze opgeroepen naar de voorziening.

Uitdagingen voor het pastoraat in Ierland³

1. De misbruikschandalen in de katholieke kerk vormen momenteel een grote uitdaging voor de pastores in de gezondheidszorg. De Ierse katholieke kerk heeft zware klappen gekregen door een hele reeks van misbruikschandalen. Tussen 2005 en 2009 zijn verschillende rapporten over het misbruik door priesters en religieuzen gepubliceerd⁴. In maart 2010 schreef Paus Benedictus XVI een brief met verontschuldiging rond de zaak van de misbruiken nadat de Ierse bisschoppen in Rome waren geweest. Voor de Ierse kerk betekenen de schandalen een serieuze aanslag op de credibiliteit van het instituut dat zo lang deel uitmaakte van de Ierse identiteit. Er zijn patiënten die geen bezoek meer willen van pastores omdat

³ Met dank aan Kathleen O'Connor, pastor en supervisor, Cork University Hospital.

⁴ Het bekendste rapport is wellicht het Ryan Rapport (20 mei 2009). De 'Commission to Inquire into Child Abuse' (CICA) werd opgericht door de Ierse regering om het misbruik van kinderen sinds 1936 te onderzoeken in Ierse instituten en scholen waarvan de meesten beheerd werden door religieuze congregaties. De commissie is gekend als de Ryan Commission naar de naam van de rechter die het voorziet. Als gevolg van het Ryan rapport hebben de Ierse bisschoppen zich verontschuldigd voor het misbruik (en de omgang met het misbruik) en hebben de betrokken religieuze congregaties financiële compensatie betaald.

ze hen identificeren met het misbruik door de kerk. Vooral religieuzen en priesters in het gezondheidspastoraat valt de weigering te beurt. Tegelijkertijd valt de vergevingsgezindheid op bij patiënten en familie en zijn er best wel veel mensen die het onderscheid maken tussen de pastor die hen bezoekt en de daders van misbruik. Voor de meerderheid van de pastores is het een opdracht om te gaan met de schaamte die de schandalen in de kerk veroorzaken.

2. De economische recessie in Ierland is van die aard dat voorzieningen een stop zetten op aanwervingen. Pastores die met pensioen gaan of veranderen van voorziening of van sector worden op dit moment niet vervangen. De draagkracht wordt kleiner terwijl de nood aan ondersteuning van personeel groter wordt. Het behoort tot de taak van pastores in de gezondheidssector om ook aan zorg voor de zorgverleners te doen. De vragen op dit vlak worden groter omwille van de werkdruk terwijl er minder pastores zijn om ondersteuning te geven.
3. De katholieke kerk in Ierland maakt stil aan de transitie door van sacramenten-pastoraal naar begeleidingspastoraal. Deze transitie kent twee oorzaken. De eerste ligt vanzelfsprekend in de daling van het aantal priesters en religieuzen. Tot recent werd het pastoraat in de gezondheidszorg voornamelijk gedragen door priesters en religieuzen. Ook vandaag telt elk groot ziekenhuis nog twee tot drie priesters in de pastorale dienst die voornamelijk met sacramentenbedie-

ning bezig zijn. Naast de lekenpastor van wacht is er steeds een priester van wacht voor de sacramenten. Streekziekenhuizen doen eerder beroep op parochiepriesters voor de sacramentenzorg. De aanwezigheid van priesters en religieuzen daalt nu gestadig. Een tweede oorzaak is te vinden bij het doelpubliek. Ierse katholieken vragen zelf minder naar de sacramenten dan vroeger. Het is minder een vanzelfsprekendheid. De nood aan contact, begrip en ondersteuning is groter. De meerderheid van de lekenpastores zijn vrouwen. Heel interessant is het gebruik van gezegende olie door lekenpastores op het einde van het leven. Er is de olie die door de bisschop op witte donderdag gewijd wordt en dient voor het sacrament van de ziekenzalving én er is de olie die door een priester wordt gewijd voor zegening van stervenden door leken. Af en toe klinkt hierbij protest dat het te verwarrend zou zijn voor de patiënten. Is het voor hen of voor hun familie duidelijk dat het niet gaat om de ziekenzalving? Daarom gebruiken sommige pastores niet de olie maar wijwater.

Wat ik tot slot zeker nog uit Ierland wil meegeven is de 'prayer website' van de Ierse Jezuïeten. Tienduizenden mensen bezoeken dagelijks de site. In 21 talen kan je er door een dagelijkse meditatie gaan. De schriftteksten en gebeden zijn ook te verkrijgen in boekvorm, op je gsm en voor je Ipod. Uitstekend om in je dag in te bouwen.
www.sacredspace.ie

Links:

www.nahc.ie

(de beroepsvereniging voor pastores in de gezondheidszorg in Ierland)

www.nihca.co.uk

(de beroepsvereniging voor pastores in de gezondheidszorg in Noord Ierland)

www.veritas.ie

(religieuze literatuur over diverse onderwerpen)

www.acpei.ie

(de Ierse site over klinisch pastorale vorming)

OVER DE AUTEUR

*Anne Vandenhoeck is wetenschappelijk medewerker en supervisor aan het Academisch Centrum voor Praktische Theologie te Leuven en stafmedewerker vicariaat caritas te Brugge.
anne.vandenhoeck@theo.kuleuven.be*